

Juhani Vehmaskangas

YHDYSKUNTAPALVELU

YHDYSKUNTAPALVELU ON RANGAISTUS

Monet henkilöt saavat vuosittain tuomioksi vankeuden sijaan yhdyskuntapalvelua. Onko se rangaistus?

Tässä kirjassa kerrotaan lyhyesti miten yhdyskuntapalvelu voi toteutua.

Yhdyskuntapalvelu voi suorittaa monenlaisissa paikoissa, kuten aatteellisten yhdistysten avustavissa toiminnoissa, sekä julkisella sektorilla.

Tässä teoksessa karrotaan säädeösten ohella parin henkilön suorittamasta yhdyskuntapalvelusta. Toinen heistä käy osana palvelusta myös vihanhallinta-terapiassa. Jokainen terapiatunti kuittaa yhden vankeuspäivän.

Vihanhallintarapiassa käyvä henkilö on toinen kirjassa myöhemmin kerrotuista esimerkeistä. Hän ei ole koskaan ollut väkivaltainen, mutta hän halusi tuohon terapiaan, koska hän vihaa yhteiskuntaa, miksi?. Hän kokee saamansa tuomion vääräksi. Hän kertoo tuosta jopa netissä!?

(www.somake.info/TUOMIO) missä määrin tuo sitten on totta?

Toisessa kirjan tapauksista pystyttiin myöhemmin todistamaan, että oikeudessa kuultavina olleet todistajat, jotka olivat narkomaaneja, valehtelivat. Tuossa vaiheessa oli myöhäistä puuttua tuomioon, asiaa käsitteli aikoinaan myös presidentti.

Poliisi totesi: *”jos henkilöt olisivat todistaessaan puhuneet totta, niin he olisivat asettaneet itsensä syytteen vaaraan.”*

YHDYSKUNTAPALVELU

Tietoa yhdyskuntapalvelun suorittajalle ja yhdyskuntapalvelua suorittamaan ottavalle taholle.

SOPIMUKSESTA

Millainen sopimus rikosseuraamuslaitoksen ja yhdyskuntapalvelusta (ykp:ta) suorittamaan ottavan tahon (järjestö tms.) välillä laaditaan?

Sopimuksessa sovitaan yhdyskuntapalvelupaikan ja Risen välillä palvelupaikkana toimisesta yleensä. Yksittäistä yhdyskuntapalvelun suorittavan osalta palvelutehtävistä ja muista ao. toimeenpanoa koskevista järjestelyistä sovitaan ao. tuomitun rangaistusajan suunnitelmassa. Sopimuksessa todetaan sopimusosapuolet ja yhteyshenkilöt, näiden yhteystiedot.

SOPIMUKSEN EHDOT

1. Yhdyskuntapalvelulla tarkoitetaan ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittavaa rangaistusta, joka käsittää 14–240 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä palkatonta työtä. Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita myös ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena.
2. Tässä sopimuksessa mainittu yhteisö sitoutuu toimimaan yhdyskuntapalvelun palvelupaikan järjestäjänä tämän sopimuksen ja kunkin palvelun suorittajan

kohdalla erikseen tehtävän rangaistusajan suunnitelman mukaisesti. Muutoksia suunnitelmassa määriteltyihin palvelutehtäviin ja palvelun aikatauluun saa tehdä ainoastaan Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimisto.

3. Yhdyskuntaseuraamustoimisto sopii palvelupaikan järjestäjän kanssa palvelun suorittamiseen liittyvistä yksityiskohdista osana rangaistusajan suunnitelmaa. Yhdyskuntaseuraamustoimiston tehtävänä on valvoa yhdyskuntapalvelun toteutumista käymällä palvelupaikalla ja pitämällä muulla tavoin yhteyttä palvelupaikan yhdyshenkilöön.
4. Yhdyskuntapalvelussa ei synny työsuhdetta. Palvelun suorittajalle ei makseta palkkaa tai muuta korvausta, eikä palvelupaikka saa korvausta yhdyskuntapalvelun järjestämisestä.
5. Palvelua suorittavaa henkilöä on kohdeltava palvelupaikalla tasavertaisesti muihin työntekijöihin nähden ja häneen tulee soveltaa muun muassa työturvallisuudesta annettuja säännöksiä. **Palvelun suorittajaa koskevia tietoja ei saa antaa ulkopuoliselle. Palvelupaikan henkilöstölle tietoja tulee antaa vain siinä määrin kuin se on tarpeellista palvelun suorittamisen kannalta.**
6. Palvelupaikka nimeää yhdyshenkilön, jonka tehtävänä on
 1. toimia yhdyshenkilönä palvelupaikan, palvelua suorittavan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston välillä;
 2. opastaa ja tukea palvelun suorittajaa työtehtävissä; sekä

3. ilmoittaa yhdyskuntaseuraamustoimistolle epäilyistä palveluehtojen rikkomisesta ja palvelutehtävissä tai niiden järjestelyissä tarvittavista muutoksista.
7. Yhdyskuntaseuraamustoimisto nimeää vastuuhenkilön (valvojan), jonka tehtävänä on
 1. antaa palvelupaikalle tukea ja ohjausta yhdyskuntapalvelun toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä;
 2. vastata palvelun toteutumisen valvonnasta; sekä
 3. ratkaista vähäiset tuomitun velvollisuuksien rikkomisiin ja palvelun muutoksiin liittyvät kysymykset.
8. Palvelupaikan järjestäjällä tai sen henkilökuntaan kuuluvalla on oikeus saada korvaus valtion varoista esine- tai henkilövahingosta, jonka palvelun suorittaja on aiheuttanut tuottamuksellisesti (huolimattomuudella) yhdyskuntapalveluun kuuluvassa työssä (Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 33 §). Lisäksi palvelupaikan järjestäjällä on oikeus saada korvatuksi palvelun suorittajan rikoksella aiheuttama esinevahinko (rikosvahinkolaki 14 §). Palvelun suorittajan työtapa- turmat korvataan erillisen lain perusteella (Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta).
9. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimistolla on oikeus perustellusta syystä keskeyttää yhdyskuntapalvelun suorittaminen. Tämän sopimuksen voi kumpikin sopimusosapuoli irtisanoa perustellusta syystä ilman irtisanomisaikaa. Palvelupaikan järjestäjän on ilmoitettava yhdyskuntaseuraamustoimistolle sellaisesta olennaisesta muutoksesta, joka koskee palvelupaikan

järjestäjän yhteisömuotoa, omistussuhteita tai sen tekemiä sopimuksia palvelujen tuottamisesta julkisyhteisölle ja joka saattaa vaikuttaa sen edellytyksiin toimia yhdyskuntapalveluasetuksen tarkoittamana palvelupaikan järjestäjänä.

Mitä muuta sopijaosapuolien on hyvä tietää?

Pitääkö esim. ykp:ta suorittavalle nimetä tietty valvoja joka koko ajan "vahtii" palvelun suorittamista?

Jokaiselle yhdyskuntapalvelun suorittajalle nimetään valvoja, joka hoitaa yhdyskuntapalvelun toimeenpanoon liittyvät järjestelyt. Jokaisen palvelukerran toteutuminen tarkistetaan palvelupaikalta joko soittamalla tai käymällä paikan päällä.

Voiko ykp:n suorittaja työskennellä joillakin toimijoilla itsenäisesti, ilman valvontaa?

Ilman minkäänlaista valvontaa ei voi yhdyskuntapalvelua suorittaa. Suorittajan itsenäisen työskentelyn aste voi jonkin verran vaihdella suorittajasta, palvelupaikasta ja työtehtävästä riippuen. Sekä palvelupaikan että Rikosseuraamuslaitoksen suorittama valvonta järjestetään tapauskohtaisesti.

Jos itsenäinen työskentely on mahdollista, niin onko merkitystä sillä suoritetaanko YKP:sta julkisella sektorilla vai järjestössä (yhdistykset yms.).

Palvelupaikan yhteisömuodolla ei tässä suhteessa ole merkitystä

Onko ykp:ta suorittavan mahdollista suorittaa ykp siten, että hän on samaan aikaan suorittajana kahdessa eri paikassa, esim. paikassa A maanantaisin 4 tuntia ja paikassa B lauantaissä 2 tuntia?

Periaatteessa tällaiselle järjestelylle ei ole estettä.

Jos suorittaminen kahdessa (tai useammassa) paikassa "rinnakkain" on mahdollista, niin voivatko palveluspaikat sijaita eri paikkakunnilla?

Jos em. järjestely jossain yksittäistapauksessa osoittautuisi tarkoituksenmukaiseksi, ei myöskään eri paikkakunnalla sijaitseminen olisi este (edelleen edellyttäen, että tämä ratkaisu olisi myös matkojen kannalta tarkoituksenmukainen)

Onko joitain sellaisia työtehtäviä, joita YKP:sta suoritettava ei saa tehdä, tai joita häntä ei voida vaatia tekemään?

Palvelutehtävät räätälöidään tapauskohtaisesti ja lähtökohtaisesti mitään tehtäviä ei ole rajattu pois. Esimerkiksi tuomitun terveydentila huomioidaan palvelupaikan valinnassa eli ei voida esim. vaatia tekemään tehtäviä, joihin tuomittu ei terveydentilansa puolesta sovellu. Useimmiten tehtävät ovat luonteeltaan avustavia.

Esimerkkejä siitä millaisia tehtäviä yhdyskuntapalvelua suoritettava voi tehdä:

- puutarhatöitä, kuten ruohonleikkaus ja haravointi
- puiden pilkkominen, pinoaminen, yms.
- käveleminen ryhmässä, eri tavoin, kuten;
 - pelkkänä juttuseurana, tai;
 - pyörätullipotilasta lykäten
 - eväsvälineitä tms. kuljettaen
- avustavat keittiö- ja siivoustyöt
 - osallistuminen ruuan valmistamiseen

- tiskaaminen ja muu siistiminen
- tarjoilu yms.
- tavaroiden inventointi
- varaston järjestely
- osallistuminen keskusteluihin ja kahvitteluun
- osallistuminen erilaisiin ryhmiin ”apuhjaajana”
 - mitään estettä ei ole sille, että YKP: suorittaja toimii ryhmän pääohjaajana, kun vaan osaaminen riittää.
- saunominen (juttuseurana, löylynheittäjänä, jne.)
- veneily, kuten soutaminen
 - onkiminen
- auton kyydissä istuminen – kyllä: jopa ajaminen
- vastaanottajana ovella, esim. ruokajakelussa ”oleskelu”
- erilaiset remonttihommat, kuten esim.
 - maalaaminen
 - tapetoiminen
 - seinien/kattojen peseminen
 - kaapistojen yms. kasaaminen/asentaminen

Viihteellisemmät mahdolliset hommat:

- karaoken laulaminen
- kortinpeluu
- lehtijuttujen kirjoittaminen
- valokuvaaminen

Yhdyskuntapalveluksen keskeinen tarkoitus on vapauden rajoittaminen, eikä suinkaan ”ikävien hommien teettäminen”. Sekä tietysti, kuten vankiloissakin: sopeuttaminen yhteiskuntaan, vaikkakin moni suorittaja varmasti pärjää hyvin ilman sopeuttamistakin.

Kuten (sopimusmalli) kohdassa viisi (5) todetaan;

”Palvelua suorittavaa henkilöä on kohdeltava palvelupaikalla

tasavertaisesti muihin työntekijöihin nähden ja häneen tulee soveltaa muun muassa työturvallisuudesta annettuja säännöksiä.”

KÄYTÄNNÖSSÄ...

Jos palvelupaikalla on aina, tai ajoittain, henkilöitä esim. kuntouttavassa työtoiminnassa, palkkatukityössä jne., niin yhdyskuntapalvelussa olevalle pitää tarjota mm. kahvit samaan tapaan kuin noille henkilöille, kuten myös tauot.

Selvää lienee, että palveluspaikan tarjoajan vastuulla on mm. työturvallisuudesta huolehtiminen. Käytännössä se tarkoittaa, että jos palveluksessa oleva työskentelee esim. liikenneväylien varrella, tai jostain syystä jopa väylillä, niin hänellä tulee olla asianmukaiset suojavälineet, kuten huomioliivit.

Yhtenä esimerkkinä mahdollisista ykp:n suorittajan tehtävistä mainittiin listassa erilaiset puutarhatyöt. Esim. nurmikon leikkuu voisi olla tuollainen tehtävä, jolloin on selvää, että ”työnanjan” ominaisuudessa toimivat palvelupaikan tarjoaja järjestää palveluksessa olevalle lain edellyttämät kuulosuojaimet ja valvoo sitä, että suojavarusteita myös palvelusta suoritettava käyttää. Ellei käytä, niin yhteys RISEen!

Joissain paikoissa ykp:n suorittaja on saattanut pilkkoa puita. Tuolloin tulee niin ikään ”työnantajan” huolehtia siitä, että henkilö saa käyttöönsä lain edellyttämät suojaimet, kuten oikeanlaiset saappaat. Suojaimet ovat aina henkilökohtaisia!

Jos palvelukseen jostain syystä kuuluu vaikkapa soutaminen, niin ”työnantajan” pitää huolehtia pelastusliivien käyttämisestä.

Aina on tarpeellista huolehtia myös töiden tauottamisesta. On mahdollista osana yhdyskuntapalvelusta järjestää jopa palvelusta suoritavalle kakkukahvitilaisuus syntymäpäivän tms. tapahtuman johdosta. Kunhan palvelusta suoritettava on tuolloin

paikalla ja selvinpäin, jolloin myös kyseinen kahvitilaisuus, tai jokin muu vastaava tapahtuma, voi olla osa palvelusta.

SALASSAPITO

On tietysti selvää, että yhdyskuntapalvelua suorittavan henkilön tulee pitää palvelusta suorittaessa saamansa tiedot vain omana tietonaan, eikä huudella niitä turulla ja toreilla, eikä edes tutuille kertoa.

Yhdyskuntapalvelusta suoritetaan monissa paikoissa, joissa on asiakkaita mitä moninaisemmista syistä. Tyypillisesti syyt, kuten henkilön asiakkuus jossain laitoksessa, kuten myös jäsenyys jossain yhdistyksessä, ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä.

”Palvelun suorittajaa koskevia tietoja ei saa antaa ulkopuoliselle. Palvelupaikan henkilöstölle tietoja tulee antaa vain siinä määrin kuin se on tarpeellista palvelun suorittamisen kannalta.”

Erityistä huomiota pitää kiinnittää siihen miten palvelupaikan muulle henkilöstölle, kuten palkatuille työntekijöille ja muille henkilöille tiedotetaan ykp:n suorittajasta.

Lähtökohtana ei voida pitää, että jos suorituspaikkana on vaikkapa yhdistys, niin yhdistyksen hallituksen kaikkien jäsenten tietoon saatettaisiin, että joku tietty henkilö on ykp:n suorittaja.

Aina pitää pyrkiä siihen, että ykp:n suorittajaa koskevia salassapidettäviä tietoja, kuten tietoa rikosrekisteristä, ykp-tuomiosta, sakosta ja niin edelleen, ei päädy niiden tietoon joille tieto ei ole välttämätön. Asia on varmasti helppo toteuttaa

vaikkapa siten, että puheenjohtaja tekee sopimukset ykp:n suorittajista ja muille sitten informoidaan, että tiettyinä aikana henkilö käy ”avustavana työntekijänä” pikkuhommia tekemässä.

Käytännössä se, että joku henkilö on suorittamassa ykp:ta saat-
taa paljastua vaikkapa siten, että RISEn henkilöksi tiedetty
henkilö käy aika ajoin paikalla siten, että ko. henkilö kutsutaan
noihin tapaamisiin, esim. rangaistusajan suunnitelman muutta-
miseksi. Tuollaiset tapaamiset pitäisikin pyrkiä hoitamaan
siten, että paljastumisen vaaraa ei ole. Toki hyväksyttävänä
voitaneen pitää, jos tuollaisiin käynteihin on ykp:n suorittajan
lupa. Luvan tulisi lähtökohtaisesti olla kirjallinen ja siitä tulisi
käydä ilmi, että ykp:n suorittajan ei ole pakko suostumusta
antaa, eikä siitä kieltäytymisellä ole negatiivisia vaikutuksia.

ERÄITÄ SEIKKOJA

Voisiko julkisella sektorilla tai jossain säätiössä tms.
työskentelevä henkilö suorittaa hänelle tuomitun yhdys-
kuntapalvelun omalla työpaikallaan , tehden palkatta
omia työtehtäviään.

”Tällaista menettelyä ei ole erikseen kielletty missään
sääöksessä, vaan Rikosseuraamuslaitoksella periaat-
teessa on palvelupaikan järjestämisessä tältä osin liik-
kumavaraa. **Tuomitun osaamista ja työkokemusta on perus-
teltua mahdollisuuksien mukaan hyödyntää.** Omaa työpaik-
kaa palvelupaikkana, saati omien työtehtävien suoritta-
mista yhdyskuntapalveluna ei kuitenkaan ole pidetty suo-
siteltavana. Työntekijän ja toisaalta yhdyskuntapalvelun
suorittajan velvollisuudet sekä aikataulut voisivat hel-
posti sekaantua tai joutua muutoin ristiriitaan keske-
nään. Ilmeisten riskien vuoksi ei tällaista omassa työ-
paikassa suoritettavaa yhdyskuntapalvelua ole tietojemme
mukaan koskaan käytännössä toteutettu.”

/ Erityisasiantuntija, Arvioivan ja suunnitelmallisen
työn tiimi, Rikosseuraamuslaitos

Kirja pyrkii selittämään rikosseuraamusviraston näkemysten valossa miten yhdyskuntapalvelua suorittamaan tuomittu henkilö voi rangaistustaan suorittaa, monin tavoin, vaikka "laulamalla".

Kirja on selitysteos, sisältäen tärkeimmät yhdyskuntapalvelua koskevat säädökset.,

Kirja soveltuu oppaaksi sekä rangaistusta suorittavalle, että sellaisille yhteisöille, jotka tarjoavat mahdollisuuden suorittaa yhdyskuntapalvelua.

BoD

9

789528

034858